

de Sportwereld

NUMMER 37

Gerard Scheurleer - tennisgoeroe avant la lettre

The Big Grind

Prijzenswaardig initiatief: rekets versus raha

Kraaien hebben soms last van mee-eters

Haarlem Sportstad?

Inhoud 37

Redactioneel	2
Nieuwsberichten	3
Publicaties	4
Elfstedentocht	5
Gerard Scheurleer	6
Tennismuseum Wimbledon	8
The Big Grind	9
Sportgeschiedenisquiz	15
Sportimonium	16
Prijzenswaardig initiatief	18
Boekbespreking	19
Kraaien hebben soms last van mee-eters	21
Haarlem Sportstad?	23

Redactioneel

Geachte lezers,

De zomer is weer gestart (weliswaar met teveel regen naar mijn smaak) maar toch! U heeft beslist enkele vrije dagen om te mogen genieten van een of ander fijn tijdschrift!

Daar hoort natuurlijk De Sportwereld bij!!! Bekijkt u in alle rust de nieuwsberichten. Verbaasd u zich over de vele gepubliceerde werken (wellicht tijd het een en ander aan te schaffen?) Dan van de hand van Gerard van den Houten een mooie biografie over het leven van Gerard (what's in a name?) Scheurleer (pagina 5 t/m 7). Al eens op Wimbledon geweest? Nee? Een recensie over het museum vindt u op bladzijde 8.

Daniël Rewijk (onze nieuwe eindredacteur) heeft een heerlijk stuk geschreven over baanwielrenner John Stol. Nieuw deze keer is de sportquiz. Mochten er leden zijn die zich geroepen voelen eenzelfde soort quiz te maken, stuurt U ons een email!!! U ziet op bladzijde 16 en 17 een foto-impressie van een bezoek van Wilfred van Buuren, Peter Los en Gerard van den Houten aan het Sportimonium te België.

Op pagina 18 gaat de pennestrijd verder over rekets versus raha. Vanaf bladzijde 19 dan boekrecensies.

Hopende dat u wederom van de uitgave van De Sportwereld zult genieten.

Met vriendelijke groeten en de sportiefste wensen,

Eva Hogenbirk

Heeft u opmerkingen, ideeën, artikelen voor De Sportwereld of heeft u in het verleden een nummer niet ontvangen, dan kunt u mailen naar: desportwereld@hotmail.com.

Niets uit De Sportwereld mag worden gereproduceerd, op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de hoofdredacteur. Mail voor aanvragen naar desportwereld@hotmail.com. De

Nieuwsberichten

Gerard van Houten

Sportgeschiedenis.nl

Jurryt van de Vooren (sporthistoricus) en Micha Peters (historicus en sportgek) hebben hun krachten gebundeld en zijn in hun behoefte om sport en geschiedenis te combineren, gekomen tot de creatie van Sportgeschiedenis.nl. De initiatiefnemers willen een breed publiek informeren over en interesseren voor de geschiedenis van de sport in Nederland (en daar buiten).

Dit zal gebeuren vanuit zowel een wetenschappelijke als een algemeen-informatieve invalshoek. Centraal staan achtergrondverhalen en anekdotes die voor de meesten onbekend zijn. Iedere maand zal een nieuw thema centraal staan. Deze thema's blijven, ook met het verstrijken van de tijd, online staan. Als een internet-tijdschrift dus, dat langzaam groter wordt. Sportgeschiedenis.nl is uiteraard ook te bereiken via de 'links' van www.desportwereld.nl

Historische kranten in Beeld

Op de onderstaande website kunt u de digitale historische krantencollectie van de Koninklijke Bibliotheek raadplegen. Het betreft vier landelijke dagbladen uit de periode 1910 tot en met 1945, namelijk het Centrum, de Nieuwe Rotterdamsche Courant, het Vaderland en het Volk. De 76 gepresenteerde jaargangen hebben een omvang van ongeveer 350.000 pagina's. Op deze manier wordt een deel van de belangwekkende historische collectie van de KB, voor zowel een breed geïnteresseerd publiek, het onderwijs als voor onderzoekers, zeer eenvoudig te raadplegen. www.kranten.kb.nl

Watersportmuseum in Dordrecht...?

Op het 'Eiland van Dordt' zijn plannen om een Nederlands Watersportmuseum te stichten. Op www.stadswerf.nl is als overweging te lezen: "Watersport past naadloos bij onze gewenste identiteit net als taal en staat. Het verhaal gaat dat Karel II langs Dordrecht voer en daar erg van het zeilen in een speel-jagt genoot. Hij wilde ook "jagen" met een boot. Later ging hij als koning van Engeland spelevaren op de Thames. Aan het Engelse hof werd, geholpen door een van oorsprong Nederlandse koning, snelvaren met een boot ofwel yachting populair.

Op de site geeft met name het onderdeel 'De Stadswerf anno 2012' de Dordtse ambities duidelijk weer. Voor een fysiek bezoekje is het dus nog even geduld hebben. Meer info: www.stadswerf.nl

Etymologie op www.desportwereld.nl

De eerste stap om de website van onze stichting meer 'sportgeschiedenis' te laten uitademen is gezet. Sinds kort zijn alle 24 afleveringen uit de serie 'etymologie' van Gerbrand Bakker te vinden onder de knop Sportgeschiedenis.

Nieuw museum op Wimbledon

In Londen is begonnen met de bouw van het nieuwe Wimbledon Lawn Tennis Museum, dat op korte afstand van het huidige pand op het complex verschijnt. In april volgend jaar gaan de deuren voor het publiek open en het zal dan dagelijks toegankelijk zijn. Het huidige museum is altijd slechts gedurende 's werelds beroemdste tennistoernooi (dit jaar van 20 juni tot 5 juli) geopend. Het nieuwe museum wordt een technologisch hoogstandje. Driedimensionale films met beelden van achter de schermen vormen de hoogtepunten voor de bezoeker. Je krijgt een kijkje in de kleedkamers van de geplaatste spelers en speelsters en je kunt op de foto met de trofeeën van The Championships. Er is natuurlijk veel historisch materiaal te zien, van foto's en artikelen tot de ontwikkeling van het tennismateriaal.

Zie ook www.wimbledon.org/museum

Publicaties

Gerard van Houten

Naast de inmiddels gebruikelijke boektitels ditmaal ook een kleine greep (sporthistorische) artikelen uit tijdschriften.

Boeken

T. van Benthem,
Vaderschap en literatuur (hoofdstuk Cricket in de Nederlandse literatuur)
Vorrux, 160 p. ISBN: 90 8090 921 1

L.C.M. Diepstraten,
Vermaarde schaakcafés en hun illustere gasten – Verhalen en afbeeldingen van meer dan 100 legendarische schaakcafés
Tirion Sport, 90 p. ISBN: 90 4390 686 7

M. Heijnen,
Terugblik op succes – korte markante verhalen over 12 jaar Stichting Topzwemmen Zuid-Nederland 1992-2004 (eigen beheer) 215 p.

Gerard Helsma,
Noord-Nederland, Noord-Duitsland 1913-1960. Alle 28 interlands
(Eigen beheer) 63 pag.

N. Holt en G. Loyd,
Het Voetbalboek, 400 hoogtepunten uit de geschiedenis van de voetbalsport
Toth, 768 p. ISBN: 90 6868 387 X

Daniël Rewijk,
75 jaar ZAP, 1930-2005. Van knollenveld tot bolwerk
Drukkerij ROWA, Breezand 84 p.

L. van de Ruit,
De hel van 2 kilometer met Olympische sensatie
Tirion Sport, ISBN: 90 4390 693 X (herziene druk)

F. van Slogteren, *Joop* (biografie Joop Zoetemelk)
Mutinga, 200 p. ISBN: 90 7707 281 0

R. Tuur en Ed van Eeden,
Regilio, life part one. Waar de regen koud is
LJ Veen 400 + 48 p. ISBN: 90 204 0267 6

Tijdschriftartikelen

Vondst Noodvierdaagsche-kruisje brengt geschiedenis aan het licht – Spitten in de grond leidt tot spitten in verleden Vierdaagse KNBLO-NL uitgave Het Wandelsportmagazine, februari 2005 blz. 14-15

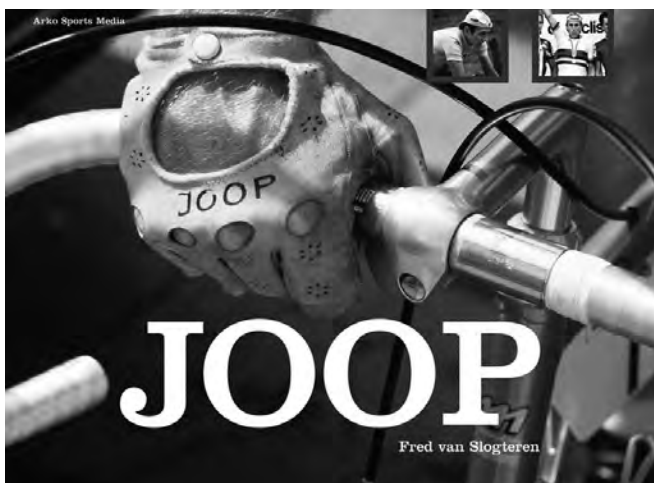
Wat iedere sportman weten moet - Sportmassage en trainingsoefeningen anno 1925
NGS uitgave Sportmassage Internationaal, nummer 2 – 2005 blz. 56-57

Over goden, koningen en andere helden. Nederlandse handboogverenigingen en hun namen (deel 1)
NHB uitgave Handboogsport nr. 2 - maart 2005 blz. 2-3

Holland is the home of golf - Duitse Sporthistoricus Heiner Gillmeister over de oorsprong van golf.
Wegener Golf BV uitgave Golfjournaal nr. 3, april/mei 2005 blz. 20-27.

De Vliet: 100 jaar Damesroeien in Nederland
KNRB uitgave Roeien nr. 726, april 2005 Blz 18.

75 jaar weekblad Cricket, het weekblad tijdens de Tweede Wereldoorlog
Weekblad Cricket nr. 1, 28 april 2005 blz. 16

Elfstedentocht

Piet Tammens

Al vaak had ik mijn maten verteld van mijn trip naar de Tocht der Tochten in 1986, waar ik samen met een groep vrienden in een knotsgek maar oergezellig Franeker Prins Willem Alexander en Manfred de Graaf (toen bekend van Zeg eens Aaa) bij de recreanten voorbij hadden zien schaatsen.

Het zou weer een barre tocht worden, zoals in 1963: de Elfstedentocht van 4 januari 1997. En omdat dergelijke evenementen nu eenmaal niet vaak voorkomen in Nederland besloten we ondanks de slechte voorspellingen met vier kerels naar Friesland af te reizen. Maar Franeker, Leeuwarden, Dokkum en Bartlehiem werden afgeraden vanwege de enorme drukte. Uit de overige steden besloten we ons geluk in Hindeloopen te beproeven. Extreem dik aangekleed en een kofferbak vol met proviand, stoeltjes en dekens om de kans op bevriezing tot een minimum te beperken.

Maar onze timing was perfect. Wij reden 5.00 uur 's morgens de "stad" in (de term dorp gezien de afmeting van Hindeloopen is meer op zijn plaats). En achter onze auto werden de dranghekken gesloten. Onze wagen stond 10 meter van het ijs, waar we onze plaats innamen op zo'n 20 meter voorbij de stempelplaats. Prima uitzicht, geen overmatige drukte en talrijke gastvrije Friezen om ons heen.

En we waren getuige van misschien wel het meest besproken moment van de hele tocht.

Aan de lampen van de cameraploeg van de NOS zagen we in de verte de wedstrijdrijders aankomen. En met een enorme snelheid vlogen de eerste rijders ons al voorbij, zonder te stempelen. Het publiek roerde zich en de schaatsers die er wel aan dachten te stempelen riepen hun concurrenten collegiaal terug. Iedereen luisterde op één na.

Piet Kleine reed voorop, rechtte kort zijn rug, keek over zijn rechterschouder en hervatte zijn karakteristieke rustige slag. Als enige schaatser reed hij zonder af te stempelen door.

Ja, en toen begon de discussie: moest de postbode worden gediskwalificeerd? De meningen waren verdeeld.

Want Kleine speelde een prominente rol in de wedstrijd. Zonder zijn aanwezigheid; wie zou er dan hebben gewonnen? En wat als hij zelf op de Bonkevaart als eerste zijn handen had kunnen opsteken.

Wat ik er zelf van vind? De Elfstedentocht is een schaatswedstrijd waarbij je 200 kilometer door het Friese landschap schaatst en daarbij zo snel mogelijk 11 stempels moet ophalen.

Geen 10, sorry Piet.

Gerard Scheurleer - *tennisgoeroe avant la lettre*

Gerard van den Houten

Gerard Scheurleer behoorde tot de meest invloedrijke tennisfiguren van Nederland in de periode tussen 1914 en 1940. Geboren in 1886, groeide hij op in Den Haag als telg van een rijk bankiersgeslacht. Zijn oom W.M. Scheurleer was in 1901, 1902 en 1905 president van de vooraanstaande, in 1888 opgerichte H.L.T.C. Leimonias. In zo'n tennisminnende omgeving was het vanzelfsprekend deze sport ook te gaan beoefenen. Leimonias behoorde tot de eerste verenigingen, waarvan de leden niet alleen maatschappelijk carrière wilde maken, maar ook op het sportieve vlak. De jong overleden Karel Beukema, van wie Wimbledon kampioen Doherty diep onder de indruk was geraakt, speelde daar.

Al snel bleek Gerard Scheurleer talent te bezitten. Op achttienjarige leeftijd bereikte hij de finale van de Internationale Kampioenschappen, waar hij nipt verloor van de Amerikaan Grant. Hij behoorde aanvankelijk tot de top van het vaderlandse tennis, en werd in 1908 ook voor het eerst nationaal kampioen in het dubbelspel. In totaal behaalde hij negenmaal een titel in het herendubbelspel en het mixeddubbel.

Davis Cup

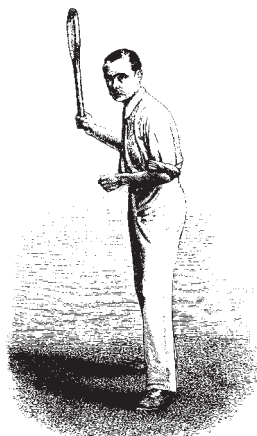
In 1914 werd hij, 28 jaar oud, ook President van Leimonias, en bleef dat tot 1946. Vanaf dat moment had hij de macht en gelegenheid om zijn visie op de tennis-sport om te zetten in beleid. Zo achtte hij het slecht voor de ontwikkeling van de Leimonias spelers, als zij mee zouden doen met de landelijke clubcompetitie, die in 1912 weer was ingesteld. Tot 1928 hield Leimonias zich afzijdig. Een periode, die op de vereniging de "splendid isolation" genoemd wordt.

Scheurleer oefende ook grote invloed uit in de

Nederlandse Lawn Tennis Bond. Hij was degene, die ervoor pleitte, dat Nederland zich zou inschrijven voor het toernooi om de Davis Cup. Dat was in 1900 ingesteld als landenontmoeting tussen Amerika en Engeland, en begon aarzelend te groeien. België was in 1904 het vierde land, dat meedong onder aanvoering van de Europese topspeler graaf De Borman.

Eindelijk werd in 1920 de tijd rijp gevonden om als zevende land ook in te schrijven. Nederland beschikte met de Leimonias leden Christiaan van Lennep, Arthur Diemer Kool en Gerard Scheurleer over een team dat geen slecht figuur zou slaan. Zou Scheurleer als dubbelspeler zijn debuut gaan maken in de Davis Cup? Zover is het nooit gekomen. Achter de schermen werd druk gedelibereerd. Zijn vrienden en clubgenoten vonden, dat hij te weinig agressief aan het net was. Hij trok zich terug. Diemer Kool en Van Lennep werden de helden want zij versloegen het geduchte Zuid-Afrika in Arnhem. Wellicht werd toen de kiem gelegd voor een conflict dat zich nog jaren zou voortslepen.

Maar eerst moest het Nederlandse tennis nog lijden aan een andere grote ruzie, die tot het aftreden van de bondsvoorzitter Jan Feith leidde. Na de gewonnen wedstrijd tegen Zuid-Afrika zou het Nederlandse team moeten uitkomen in de finale van de challenge round tegen het machtige Amerika met wereldkampioen "Big" Bill Tilden in de gelederen. De datum viel echter samen met die van de nationale kampioenschappen, waaraan het bondsbestuur hogere prioriteit gaf. De woedende Diemer Kool en Van Lennep weigerden daaraan mee te doen. Ook werd er niemand afgevaardigd naar de Olympische Spelen in dat jaar in Antwerpen. In de twee daaropvolgende jaren werd geen team meer ingeschreven voor de Davis Cup.

Trainer en coach

Een fataal motor ongeluk in 1922 kostte Scheurleer zijn been. Deze fysieke amputatie moet een enorme invloed hebben gehad op zijn psyche. Op zijn vereniging Leimonias drukte hij al lange tijd een groot stempel. De tennissport werd nog nadrukkelijker zijn levensdoel, Leimonias werd zijn koninkrijk. Hij creëerde daar een klimaat van waardering voor de hogere tenniswetenschap, in een tijd dat menigeen het slechts als een aardig tijdverdrijf beschouwde. Wie in de omgeving van Den Haag woonde, begreep, dat als je ook maar enigszins met goed tennis in aanraking wilde komen, je op Leimonias moest zijn.

Hij bewerkstelligde ook nog dat Leimonias het centrum van de bondstrainingen werd. Scheurleer gaf deze trainingen geheel volgens zijn visie. Deze was overigens niet in isolement tot stand gekomen. Hij correspondeerde bijvoorbeeld met topspelers als Tilden. In 1921 had hij een belangrijk boek gepubliceerd, voor de hand liggend "Lawn Tennis" geheten, waarin al zijn ideeën helder werden uitgelegd.

Niet alle topspelers waren even blij met zijn aanpak. Onze nationaal kampioene Kea Bouman heeft eens verklaard, dat zij het soms maar niks vond, dat zij twee uur in de trein moest zitten om op Leimonias tegen het muurtje te moeten slaan. Door Scheurleer's dominante aanpak ontstond in den lande een vereenzelviging van "Den Haag" met Leimonias en Scheurleer, wat gemengde gevoelens kon oproepen. Met name in Amsterdam ontwikkelde zich een antagonistische houding.

Scheurleer's belangrijkste discipel werd Henk Timmer, die hij naar de Europese top bracht. Op zijn "pupillen" oefende hij ook maximale invloed uit. Zo haalde hij Henk Timmer op Wimbledon eens in de tweede ronde van de baan, na het verlies van de tweede set. Hij gaf daar in zijn aanvoerderverslag van 1933 de volgende reden voor: "Timmer had geen plezier in het spel en daardoor geen uithoudingsvermogen, wat in de zomerhitte gevaarlijk had kunnen worden".

Bonje

Scherpe bewoordingen had hij over iedereen die zijn opvattingen niet deelde. Hij leefde in de overtuiging, dat niemand zoveel verstand had van tennis als hijzelf. Dit bracht hem geregeld in conflictsituaties. Door deze

eigenschap werd hem vaker dan hem lief was het aanvoerderschap bij de Davis Cup onthouden. In 1924 hadden Diemer Kool en Van Lennep geweigerd onder zijn aanvoerderschap te spelen. Zeker nadat Scheurleer zich in het blad Lawn Tennis zeer kritisch had geuit over beide spelers. In 1926 eiste hij zelfs op de openbare bondsledenvergadering dat er een onderzoekscommissie werd ingesteld, die moest vaststellen of enkele schandelijke uitlatingen in zijn richting terecht waren geweest.

In 1933 werd hij wederom aangesteld als Davis Cup captain. Deze aanstelling werd echter niet geprolonged. In zijn nadagen schreef hij nog twee zeer beharzenswaardige boeken over de tennissport, waarin hij veel aandacht besteedde aan de tactische en psychologische aspecten van de sport. Door de verwijzingen naar literatuur en wetenschap hebben de boeken een extra dimensie. De titels "Hoofd, Hart, Hand" en "Denken en Doen" zijn op zich al een fraaie vertaling van zijn opvattingen over de grote invloed van de geest op de prestatie. Het fysieke aspect van de toptennisser achtte hij daarentegen van ondergeschikt belang. Het was belangrijker dat het goed in het hoofd zat, dan dat je per se veel uren op de baan moest maken.

Op 11 oktober 1948 overleed hij.

Bronnen

Alle jaargangen *Lawn Tennis* 1920 - 1940

De Geschiedenis van 100 jaar tennis – lustrumboek Leimonias (1988)

Lawn Tennis –

G.J. Scheurleer en A. Diemer Kool-Nijgh en Van Dittmar's Uitgeverij (1921)

Doen en Denken –

G.J. Scheurleer – Nijgh & Van Dittmar N.V. (1943)

Hoofd, Hart, Hand –

G.J. Scheurleer – Nijgh & Van Dittmar N.V. (1945)

Interview Kea Bouman knipsel (ca. 1970)

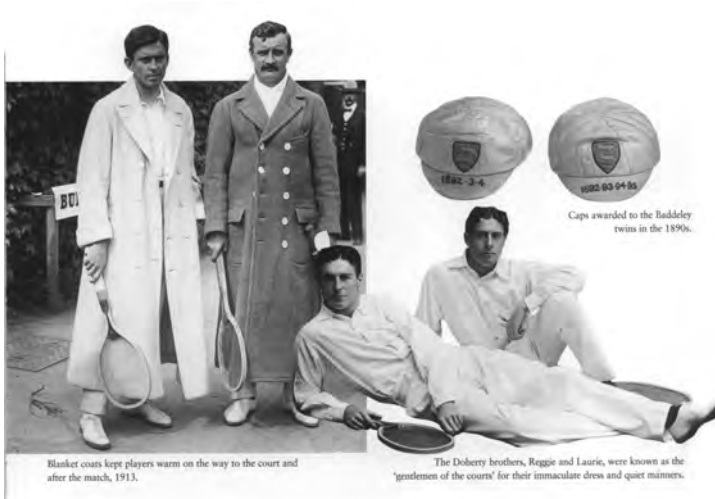
Interview met Hans van Swol

door Theo Bollerman, mei 2004

Familie archief Diemer Kool

Tennismuseum Wimbledon

Eva Hogenbirk

Zevenentwintigduizend kilo aardbeien en twaalfduizend flessen champagne per jaar. Tennis van hoog niveau. De geur van gras. Schreeuwende fans, van pijn uitschreeuwende lijnrechters en gillende spelers. Een dubbeldekkbus van het thematisch aangeklede Southfield (Metro) Station (gras, grote gele ballen en t.v. schermen). Björn Borg, Margaret Court, Jimmy Connors, Chris Evert, Rod Laver, Steffi Graf, John McEnroe, Billie-Jean King, John Newcombe, Suzanne Lenglen, Fred Perry, Helen Wills Moody, Pete Sampras en Martina Navratilova. Regen (slechts 3 episodes kenden geen regen: 1931, 1977 en 1993). Boris Becker als zeventienjarige in 1985, Neerlands trots Richard Krajicek in 1996 en de wild card winner Goran Ivanisevic in 2001. Uiteraard heb ik het over niets anders dan: Wimbledon. Mocht u eens de tijd vinden om het heilige gras te bezoeken en hier of daar een partij mee te pikken, vergeet u dan niet het museum! Vanaf volgend jaar sterk veranderd. Het nieuwe museum krijgt dan driedimensionale films met beelden van achter de schermen. Een kijkje in de kleedkamers van de geplaatste spelers en u kunt op de foto met trofeeën van The Championships. Allemaal waarschijnlijk best aardig. Maar uiteindelijk gaat het, zo lijkt mij althans, toch om het materiaal dat er nu ook al te bewonderen valt. En dat is eigenlijk ontzettend veel. Zoveel dat 'even kijken' in een regenpauze geen goed recht doet aan het museum noch aan uzelf. Het museum heeft een grote collectie aan kunst, denkt u aan 'oils, watercolours, etchings and posters.' Afbeeldingen betreffen bekende maar ook onbekende personen die uiteraard allen iets

met tennis te maken hebben. Ook waren er enkele cartoons te vinden. Het zal een tijdgeest weergeven want ik snapte er soms geen hout van.

Over hout gesproken: in het museum is een reconstructie te zien van een echte houten tennis Racket Maker Workshop. En een geweldige foto laat zien hoe het anders kon. "The Fulcrum Works at Cricklewood had an unusual method of production: sheets of wood were pressed into a block in the shape of a racket which was then sliced up into twelve or more frames." Wilt u echte oude tennisboeken lezen? Dat kan. Het museum heeft namelijk ook een bibliotheek (openingstijden van 10.30-1.00 pm en 2.00-5.00

pm). En die 'library' wordt 'probably the most comprehensive in the world' genoemd. Vrij indrukwekkend inderdaad. Boeken, tijdschriften, periodieken en videocassetes uit meer dan 90 landen. Variërend van Ye Tale of Ye Tournaments by French and Orpen, Cornish, 1884_ en Lawn Tennis for Girls by Mlle Lenglen 'Lady Champion of the World', Newnes, 1920_ tot het aller-eerste boek over tennis ,tevens het oudste boek in de collectie van het museum: Trattato del Giuoco della Palla by Antonio Scaino, Venice, 1555. ` Daarmee is het nog niet klaar. Er is een collectie over vrouwentennis-kleding door de jaren heen, hoe maak je het gras zo goed mogelijk (een pony roller helpt), medailles en bekens, 17e eeuwse munten met afbeeldingen van Real Tennis rackets, de geschiedenis van tennis, allerlei soorten ballen en curiositeiten.

Wimbledon was eigenlijk eerst Worple Road_toen de All England Croquet and Lawn Tennis Club nog alleen All England Croquet Club heette. Uiteraard is daarvan nog allemaal materiaal te bewonderen. Maar ook de mannenkleedkamer van omstreeks 1900 staat in het museum, inclusief zeepjes, racketbespanningsmachine, kleren en 'Staffordshire transfer-printed washbasin'. Heerlijk om de sfeer van toen op te kunnen snuiven. Ontzettend veel foto's en een constant lopende film met hoogtepunten van de beste tennissers op Wimbledon maken het geheel af. U moet eigenlijk zelf gaan kijken. Op naar zevenentwintigduizendeneen kilo aardbeien en twaalfduizendeneen flessen champagne voor volgend jaar?

The Big Grind

Daniel Rewijk

New York als brandpunt van de wielersport; het klinkt wat vreemd, maar aan het begin van de twintigste eeuw was het realiteit. Geen wielervedstrijd ter wereld trok zoveel publiek als de zesdaagse die elk jaar begin december in de Madison Square Garden werd verreden. Nergens werd ook zoveel geld verdiend met wielrennen en in de hele wereld werd over de wedstrijd bericht gedaan. De eerste niet-Amerikaan die zijn stempel op de koers wist te drukken was een Nederlander: John Stol uit Amsterdam. Hij was de eerste in een lange rij Hollandse koopman-wielrenners die de wereld afreisden om roem en fortuin bij elkaar te fietsen.

Afmattingsraces

In de 19e eeuwse sport genoten extreme duurinspanningen groot aanzien. Niet alleen op de fiets, maar ook te voet en in het water werden de grenzen van het uithoudingsvermogen opgezocht. Prestaties van Charles Terront, de eerste winnaar van de 1200 kilometer lange monsterrit Parijs – Brest – Parijs, de Engelsman Littlewood, die wandelend en hardlopend in zes dagen meer dan duizend kilometer aflegde en van Captain Webb, die in 1861 als eerste zwemmer het Kanaal overstak, spraken zeer tot de verbeelding. Het sportpubliek, dat lijden en afzien in het gewone leven steeds dichtbij zag, wilde dat in de sport terugzien. Een zesdaagse wedstrijd, waarin sporters werden uitgeput door slaapgebrek en inspanning, paste prima in deze beleving. Het fenomeen begon in Engeland, waar in verschillende wedstrijden zes dagen werd gefietst, gewandeld, hardgelopen en gerolschaatst. De wedstrijden kenden toen nog een beperkte rijtijd; tussen de twaalf en vijftien uur per dag. Op de zevende dag rustten de renners.

Pas in New York in 1896 zaten de renners onafgebroken van zondagnacht twaalf uur tot zaterdagavond tien uur, 142 uur lang op de fiets. De meelijwekkende verichtingen van renners die half buiten westen op hun rijwiel hingen, werden in detail beschreven in de kranten en trokken de aandacht van het grote publiek. Van sportieve betekenis was geen sprake; de aantrekkingskracht bestond uit de aanblik van mensen die verwoes-

ting nabij. De renners hielden zich met alle mogelijke stimulantia overeind en dat was ook één van de belangrijkste punten van kritiek die de zesdaagse trof. Na drie afleveringen, in 1899, verbood de overheid zesdaagse wedstrijden zonder rust. Om zijn onderneming te redden bedacht manager Pat Powers een nieuwe wedstrijdvorm: de zesdaagse zou voortaan door koppels worden betwist, waarbij de renners elkaar aflostten. In december 1899 ging de eerste zesdaagse volgens de nieuwe regels van start, maar er was nauwe-

lijks belangstelling voor. De zaak dreigde op de fles te gaan, totdat een arts tegenover de pers gewaagde van ernstig misbruik van de renners door het management. Ze zouden de waanzin nabij zijn. Dit sensatieverhaal werd nog dezelfde avond door de kranten in de wereld gebracht en het gevolg was dat de Madison Square Garden stijf uitverkocht raakte. De toeschouwers zagen dat de zesdaagse levendiger was geworden. Het eentonige rondjes draaien werd vaker onderbroken door sprints en demarrages, maar nog steeds kon er een urenlange kalmte intreden.

Vanaf het begin had de organisatie Europese wielersporters naar New York gehaald, maar die hadden nooit slag kunnen leveren op de voorste rijen. Ze waren vaak vermoeid van de lange reis, bereidden zich te fanatiek voor, waardoor ze nog meer afgemat aan de race begonnen en stuitten op tegenwerking van de Amerikaanse renners, die de combine niet schuwden om hun hegemonie te beschermen. De eerste Europeaan die zich in de "Six Days" als favoriet manifesteerde was de Amsterdammer John Stol.

De Menselijke Trein

John Stol werd op 18 april 1884 geboren in Amsterdam. Op veertienjarige leeftijd was hij al fanatiek wielrenner en zijn begeleiders zagen in hem een toekomstige professional. Zijn vader wilde liever dat hij een bestaan op zou bouwen als bouwkundig tekenaar en verzette zich tegen de aspiraties van zijn zoon. Stol wist zijn vader te overtuigen en vertrok naar Berlijn. De ervaren beroepsrenners Guus Schilling en Bruno Salzmänn ontfermden zich daar over de jongeling. Op Sportpark Friedenau ontwikkelde hij zich in korte tijd tot een veelzijdig ren-

ner. Zowel op de sprint als op de lange afstand, in stayerswedstrijden als op de tandem, kon hij mee, zonder overigens tot de allerbeste te behoren. Zijn tempohardheid leverde hem de bijnaam De Menselijke Trein op. Stol reisde, vaak met Schilling, enkele jaren heel Europa door, van Charkow tot Antwerpen. In Parijs merkten agenten van Pat Powers zijn veelzijdigheid op en zij boden hem een contract aan voor de zesdaagse van 1904. Samen met zijn sterke Belgische partner Arthur Vanderstuyft, zette Stol bij zijn debuut de koers op zijn kop. Het koppel pakte op een onbewaakt ogenblik een ronde op het peloton, waardoor ze samen met de New Yorkers Root en Dorlon aan de leiding kwamen. Een aantal concurrenten tekende protest aan omdat het "Dutch-Belgian" team de ronde winst te danken zou hebben aan een onreglementaire aflossing. De jury zwichtte niet voor het verzet en Stol en Vanderstuyft bleven aan de leiding. Hierop stapten vijf van de zeventien koppels uit de strijd en een tijdlang was het erg onrustig rond de baan. Uiteindelijk moest Stol het in de beslissende eindsprint afleggen tegen Eddie Root, maar zijn tweede plaats was de beste Europese prestatie in de 14-jarige geschiedenis van de zesdaagse.

In de volgende twee jaar toonde Stol een bevestiging van zijn kwaliteiten als zesdaagserenner. Na het overtuigende debuut van de Duitse sprinter Walter Rütt in 1906, zag Pat Powers een eerste Europese overwinning glore. Zijn onderneming zou daarmee aan spanning, aantrekkingskracht en prestige winnen en dus koppelde hij Rütt en Stol aan elkaar voor de zesdaagse van 1907.

Hervorming

De bezem moest door Pat Powers' onderneming. Vanaf het ontstaan wezen journalisten en andere buitenstaanders op het dopinggebruik, het gevaar en de vermeende corruptie. In 1906 had de kritiek een hoogtepunt bereikt en bijna een eind gemaakt aan de zesdaagse. Ook het stadsbestuur was zich gaan bemoeien met de "Six Days". De politie dreigde de wedstrijd stop te zetten als niet snel aan een aantal veiligheidsvoorschriften werd voldaan. Het gebouw zat steeds stampvol, maar was nauwelijks ontsloten. Bij brand of ander onheil zouden de gevolgen afschuwelijk zijn. Bovendien waren er in 1906 veel relletjes en ongeregelde heden op de tribunes. Niet alleen werden de renners voortdu-

rend bekogeld met munten, glazen en zelfs stiletto's - debutant Rütt werd bijna geraakt door een mes, de eigenaar verklaarde dat het hem was ontglipt bij het schillen van een appeltje - ook was het nooit zo vaak gebeurd dat toeschouwers de baan instapten. Verschillende valpartijen waren het gevolg van die zonderlinge handelingen. Verder waren er veel klachten over diefstal en zakkenrollers.

Ook in sportief opzicht liep het spaak. De New Yorkse renners Root en Fogler hadden de wedstrijd in 1906 in een ijzeren greep gehouden met hun "educated falls". Op het moment dat de concurrentie een ronde voorsprong dreigde te nemen liet Root of Fogler zich vallen en werd de koers stil gelegd. Keer op keer verdedigden zij zich op deze weinig sympathieke wijze. De frustratie bij de tegenstanders liep hoog op, omdat zij na hun inspanning steeds met lege handen stonden en verschillende renners gewond uitvielen na een "educated fall". Het publiek was woedend op het "New York" team, en begroette hun uiteindelijke overwinning met hoon en toorn.

De organisatie nam verschillende maatregelen om de zesdaagse te redden. Allereerst werden er meer vluchtwegen in de Garden vrijgehouden, en minder toeschouwers toegelaten. Om weer enige orde in de hal te krijgen nam Powers de "Pinkerton Detective Organisation" in de arm, een nationaal particulier beveiligingsbedrijf. De "Pinkerton Men" bewaakten de rust, zetten notoire raddraaiers buiten en pakten dieven op. Om de koers zuiverder te maken, werd het wedstrijdreglement aangepast. Rondeverlies na een valpartij werd voortaan alleen vergoed als het door materiaalpech of een andere renner werd veroorzaakt.

Beleving

Bij de openingswedstrijden op zaterdagavond 7 december 1907 zat de hal weer vol. De Amerikaan Frank Kramer versloeg in het "wereldkampioenschap" de Fransman Jacquelin. In de race over tien mijl voor deelnemers aan de zesdaagse toonde Rütt zijn goede vorm. Op zondag bleven de deuren van de Madison Square Garden 24 uur gesloten, zodat de wedstrijd een uur later startte dan gewoonlijk. New York lag onder de knoet van de "Blue Laws", waarmee de zondagsrust werd afgedwongen. Het stadsbestuur werd daartoe aangezet door puriteinse Amerikanen, verenigd in

organisaties als de "Anti-Saloon League". Zij zagen de traditionele Amerikaanse zondagsrust in het nauw komen door de stroom katholieke Ierse en Duitse immigranten. In de loop van zondagavond liepen de straten rond Madison Square Garden vol met zesdaagseliefhebbers. Rond twaalf uur waren er bijna vijftien-duizend verzameld in de wijde omtrek van het gebouw en toen de deuren werden geopend vulde de hal zich razendsnel.

Van het middenterrein, dat afgeladen vol was, tot de dakspanten, waar de grootste waaghalzen zich hadden genesteld om geen beweging van de renners te missen: overal heerste een geladen en opgewonden sfeer. Veel liefhebbers werden naar de Garden gedreven door de angst iets te missen en minder door het vooruitzicht iets mee te maken. Volgens de New York Times was het publiek "morbidly curious". De toeschouwers hadden een intense aandacht voor wat zich op de baan afspeelde, voortkomend uit de hoop op bloedstollende achtervolgingen en dramatische valpartijen. Straatjongens, Italiaanse migranten, erkende nachtbrakers - met hun vrouwelijk gezelschap, de zesdaagse was zeker geen strikte mannenaangelegenheid - en prominenten uit de zakenwereld, iedereen was even ongeremd in hun steunbetuigingen. Als één van de favorieten maar even zijn achterwerk uit het zadel tilde en zich naar voren slingerde, sprong iedereen van zijn stoel en barstte de Garden uit in een hels lawaai. Bij langdurige versnellingen verloor een groot deel van het publiek de controle over zichzelf. Mensen stonden uitzinnig te zwaaien, te schreeuwen en keken wild uit hun ogen; kennelijk onbewust van hun omgeving en helemaal opgaand in de jacht op de baan.

Was de atmosfeer in de Garden op de openingsavond nog enigszins te harden geweest - door de frisse geur die de nieuwe grenen latjes van de baan verspreidden - nu overheerste de zware lucht van tabak, stof, zweet en natte jassen. Er hing een dichte mist, die het publiek soms verhinderde van de ene kant van de hal naar de andere te zien. Die mist sloeg de renners op de luchtwegen en velen van hen beschouwden het als een onmisbaar onderdeel van hun voorbereiding om af en toe een sigaar op te steken. Zij die nooit rookten zouden meer hinder ondervinden van de smerige lucht.

Complot

Om één uur zondagnacht gaf de voormalig wereldkampioen boksen in het zwaargewicht, James J. Corbett, het startschot. De renners vertrokken voor een lange tocht, waarin hen volgens de New York Times 'ongemak, ontbering, lijden en mogelijk verwonding en de dood' te wachten stond. De voorspelling van de verslaggever zou ten volle bewaarheid worden. De eersten vielen al snel af. Het waren de Ier Reynolds en de Brit Benyon. Zij waren het rijden op de steile baan niet machtig en hadden ook de aflossingstechniek niet in de vingers. Bij één van de eerste pogingen om elkaar af te lossen, kwamen beiden zwaar ten val en moesten ze de strijd staken. Ze werden gevolgd door Bobby Walthour, Nat Butler, Darragon, Jacquelin en de gebroeders Bedell. Volgens Menu Bedell lag een samenzwering ten grond aan zijn uitschakeling. Hij uitte het vermoeden dat iemand zijn koffie gedrogeerd had, maar volgens de baanarts, Dr. Creamer, had een combinatie van bier, champagne en ale hem gevelde. Na vierentwintig uur waren al vier teams uitgevallen.

Ook Walter Rütt kwam de eerste dag niet ongeschonden door. Hij knalde met zijn hoofd tegen een stalen pilaar, nadat zijn achterband klapte. Stol stond direct klaar om hem af te lossen, zoals hij voortdurend alert was. Stol reed als een waakhond in het rond, iedere poging tot weggrijden verijdelend. De taakverdeling binnen het "German-Holland" team was duidelijk: Stol waakte ervoor dat iemand weg zou komen en Rütt moest het afmaken in de sprint. Na twee dagen stonden Stol en Rütt met nog drie andere koppels aan kop.

Volgens Joe Fogler uit Brooklyn en Jimmie Moran uit Boston werden Stol en Rütt gesteund in hun streven de zesdaagse te winnen. Er zou sprake zijn van combine tegen het "Inter City" team, door de buitenlandse koppels. De Europeanen zouden steeds aanvallen als Moran of Fogler even niet opletten en ze reden hen hinderlijk voor de wielen. Met name Vanderstuyft en Krebs waren het mikpunt van Foglers ergernis. Bij het uitbollen na een sprint, probeerde Fogler de Belg te attaqueren. Toen dit mislukte draaide hij zich om op zijn fiets en haalde uit naar Vanderstuyfts gezicht. Deze kon de klappen ontwijken en liet zich naar de staart van het pelotonnetje uitzakken om van Fogler af te komen. Eerder op de avond had Moran geprobeerd Krebs (Vanderstuyfts ploegmaat) van zijn fiets te

duwen en op vrijdag zou Fogler zich ook nog tegen Dupré keren, één van de andere buitenlandse plaaggeesten.

Woensdagnamiddag, toen de koers al uren een flauw verloop had en de renners wat waren ingedommeld, schoot Moran plotseling weg. Voordat Rütt er erg in had, lag hij twintig meter achter. Met een flitsende sprint wist hij Moran nog te achterhalen, maar de rest van het veld was gezien. Tien minuten lang reden Rütt en Moran kop over kop en toen hadden ze iedereen op een ronde. Rütt en Stol deelden nu de leiding met Moran en Fogler. Krebs probeerde het onheil nog af te wenden door van zijn fiets te tuimelen, maar de nieuwe reglementen werden strikt nageleefd en Krebs viel voor niets.

Verveling

Deze opleving werd gevolgd door een lange kalmte in de koers. Donderdag stond bekend als de dag waarop de totale inzinking het meest nabij was, en de renners probeerden in deze fase van de uitputtingsslag krachten te verzamelen voor de finale. Daarom waren demarrages schaars en halfslachtig. De situatie bleef de hele dag ongewijzigd. De renners klaagden allemaal over zere ogen en droegen stofbrillen. Vanoni was ten prooi aan slapeloosheid. Hij was oververmoeid en had zware hoofdpijnen.

Het gebeurde vaak dat de renners urenlang niets ondernamen. Sommigen reden dan versuft en afwezig in het rond, overmand door slaapgebrek. De fittere renners knoopten gesprekjes aan, of lazen de krant, een gangetje van twintig kilometer per uur aanhoudend – net genoeg om niet uit de bochten naar beneden te vallen. Terwijl het overduidelijk was dat van inspannende demarrages voorlopig geen sprake zou zijn, hield de meerderheid van de duizenden toeschouwers toch de blik op de baan gekluisterd. Zij wachtten lijdzaam op één van die momenten dat de renners in volle vaart achter elkaar joegen en de Garden in extase los barstte. De echte liefhebbers werden verlamd van angst om een beslissende en gedenkwaardige sprint te missen.

Bij anderen sloeg de verveling toch toe, zoals bij de beschonken Italiaanse supporters van Vanoni. Zij probeerden hun uitgeputte held te stimuleren met het voorhouden van dollarbiljetten aan een lange stok. Moran haalde een grapje met hen uit en sprintte voor-

bij Vanoni om de flappen te pakken, maar de Italianen zagen er de lol niet van in en wilden hem te lijf. Moran verdween geschrokken van de baan en de "Pinkerton Men" zetten de opgewonden Italianen buiten.

De beveiligingsdienst was zijn geld waard, vooral door de zogenaamde "House Cleanings". Er waren honderden toeschouwers in de Garden, die niet zozeer kwamen voor de wedstrijd, maar om enkele dagen goedkoop onderdak te vinden. Zij hadden op zondagavond een kaartje gekocht en bleven tot woensdag op hun plek, totdat ze bij de "House Cleaning" werden verwijderd. Dat ging onder luid protest en soms met geweld. De "House Cleanings" werden gevolgd door een verdubbeling van de toegangsprijs, van vijftig cent naar één dollar. Hiermee werden baldadige straatjongens en ongewenste figuren buiten de deur gehouden.

Urban MacDonald

Vrijdag, de voorlaatste dag van de zesdaagse, nam de strijd om de overwinning grimmige trekken aan. Iedereen spande zich in om uit te lopen, de ingenomen positie te verdedigen of verloren terrein goed te maken. Omdat de renners zwaar vermoeid waren, en daarbij de controle en coördinatie minder werden, eindigden veel versnellingen in een valpartij. Om half twee vrijdagnacht plongeerde Urban MacDonald uit de Madison Avenue bocht. Hierbij slipte zijn fiets onder hem weg en verloor hij de macht over het stuur. MacDonald knalde op één van de pilaren die de baan van de tribunes scheidde en op een toeschouwer die tegen de pilaar stond te leunen.

Beiden werden buiten bewustzijn weggedragen, maar MacDonald was er het ergst aan toe. De diepe wond in zijn voorhoofd werd gehecht en Dr. Creamer verklaarde dat de New Yorker met een uur of twee de race zou kunnen hervatten. Maar zijn toestand verslechterde in rap tempo en hij werd naar een ziekenhuis gebracht. Daar werd een scheuring van de ingewanden geconstateerd. Omdat de behandeling van de doktoren niet aansloeg, werd besloten een operatie uit te voeren. Dit bracht korte tijd enige verbetering, maar de inwendige verwondingen waren zo ernstig dat zijn leven niet meer te redden viel. 's Middags werden de pijnen steeds heviger en om half acht 's avonds overleed Urban MacDonald, 32 jaar oud.

MacDonald stierf alleen, hoewel hij een vrouw en doch-

tertje van vier naliët, beiden Lillian genaamd. MacDonald was geboren in Newfoundland, maar kwam als klein jongetje met zijn ouders naar New York. Hij was een vooraanstaand lid van de "Tiger Wheelmen", maar geen winnaar. Het wekte dan ook enige verbazing toen hij op dertigjarige leeftijd aankondigde naar Salt Lake City te trekken, om daar beroepsrenner te worden. In 1906 debuteerde hij in de zesdaagse. Toen kwam hij al op de eerste dag zwaar ten val en moest hij vanwege zijn verwondingen de strijd staken. In 1907 maakte hij een goede indruk in de race. MacDonald en zijn partner Lawson lagen weliswaar enkele ronden achter, maar aan MacDonald lag dat niet. Hij wist regelmatig een geslaagde demarrage te plaatsen. Alleen door de zwakke ondersteuning van Lawson kon hij geen ronde terug pakken.

MacDonalds dood was niet het eerste sterfgeval tijdens de zesdaagse van New York. In 1901 verloor Johnny Nelson het leven na een valpartij. De reputatie die de zesdaagse bij veel mensen had, levensgevaarlijk en onverantwoord, was dan ook niet zonder gronden. Lillian MacDonald heeft misschien ook haar bedenkingen gehad bij deelname van haar man aan de "Big Grind".

Beslissing

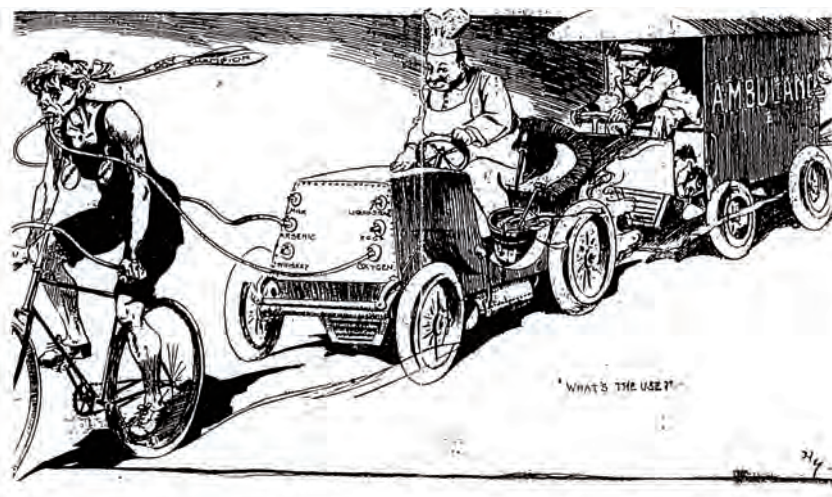
Terwijl MacDonald zijn doodsstrijd uitvocht, ging het gevecht om de overwinning in de Madison Square Garden gewoon door. In de slotfase waren de renners ten prooi aan regelrechte paranoia, veroorzaakt door de grote vermoeidheid en de spanning van het moment.

Achter elke manoeuvre werd een aanval vermoed en van iedere tegenstander een samenzwering. Uiterste concentratie was vereist, omdat iedere demarrage beslissend kon zijn. Vooral Vanderstuyft en Lucien Petit Breton (winnaar van de Tour de France van dat jaar) putten zich nog uit; meer om het publiek te vermaken dan om de leiders aan te vallen, want beiden waren al kansloos. Eigenlijk werd de leiding van het "German-Holland"-team en het "Inter City"-team na woensdag niet meer echt betwist. Zij waren te sterk voor de rest van het veld.

Om elf uur zaterdagavond ging de finalesprint over tien ronden van start tussen Rütt en Fogler, waarin de beslissing moest vallen. Fogler nam met een slakken-gangetje de kop en Rütt volgde. In de zevende ronde sprong Rütt plotseling weg en hij nam een fietslengte voorsprong. Vol sprintend verdedigde hij deze paar meter. Fogler naderde nog maar kwam op de streep een half wiel te kort. Stol en Rütt legden in 142 uur 3720.8 kilometer af, een gemiddelde van 26.2 kilometer per uur. Dat was een stuk minder dan het record van Miller en Waller uit 1899: 4398 kilometer.

Na afloop liep de Madison Square Garden snel leeg. Voor twaalf uur moesten de deuren weer sluiten, omwille van de "Blue Laws". De renners legden zich te ruste in het Bartholdi Hotel, hoofdkwartier van Pat Powers. Sommigen bleven uren in de lobby hangen, of bezochten Turkse stoombaden, nog strak van de ingenomen stimulantia. Op zondag kwamen de renners en officials bij elkaar voor de uitbetaling van de prijzengelden en bonussen. Bij die gelegenheid werd ook een

fonds opgericht voor een grafmonument voor Urban MacDonald. In eerste instantie werd \$177,- verzameld; een beetje mager gezien het prijzengeld van \$4450,-, de bonussen van \$50,- tot \$100,- per renner per dag en de totale omzet van ruim \$100.000,-. Maar men hoopte uiteindelijk meer dan \$1000,- bij elkaar te krijgen. Wat overbleef was bestemd voor de opvoeding van Lillian MacDonald. Dinsdagmiddag 17 december om twee uur werd Urban MacDonald begraven, in aanwezigheid van de meeste van zijn collega's. Of zijn vrouw erbij was staat niet vermeld.

De Nederlandse Reacties

Zo was er voor het eerst in zeventien edities een niet-Amerikaanse overwinning in de zesdaagse van New York. Voor Walter Rütt was het één van de vele hoogtepunten, hij zou nog wereldkampioen sprint worden en nog tweemaal zegevieren in New York. Voor John Stol was het de grootste overwinning in zijn loopbaan. Hij zou nog zesdaagsen winnen in Berlijn, Frankfurt en Brussel, maar New York was de belangrijkste van allemaal. Stol zal in de maand december van dat jaar waarschijnlijk meer geld hebben verdiend dan veel andere renners in hun hele carrière. Behalve de forse inkomsten uit de zesdaagse, werd hij samen met Rütt ook nog gecontracteerd voor een "theatrical tour" van tien weken in New York en omgeving. Voor ongeveer Fl. 800,- per week moesten ze demonstratiewedstrijden rijden op de rollenbank.

In de Nederlandse pers werd niet zonder trots bericht over Stols triomf. De Telegraaf meldde: 'Het zegevierende paar Rütt-Stol werd in triomf weggedragen, terwijl zij van alle zijden bloemen en kransen kregen. De Nederlandsche consul was aanwezig en feliciteerde onzen jeugdigen en kranigen landgenoot, die nu reeds voor de derde maal naar New York trok om ten slotte te triomfeeren. Aan zijn wilskracht en uithoudingsvermogen vooral is de overwinning van het paar te danken. Rütt gaf dit dan ook dadelijk in een interview toe.' In de Nieuwe Rotterdamsche Courant schreef men: 'De taaiheid van onzen landgenoot Stol wordt zeer geroemd. Gisteren zaten allen, behalve hij, suf op hun fiets. En Stol bleef maar doorrijden, want Rütt, zijn maat had groote behoefte aan slaap.'

In hetzelfde stukje werd ook de schaduwzijde van de zesdaagse belicht: 'De mededingers slaan allerlei opwekkende drankjes naar binnen; de dokters intuschen, die hen gistermorgen op last van de autoriteiten onderzocht hebben, zeggen in hun rapport dat de ridders zich in uitstekenden toestand bevinden. Alleen maken zij eenig voorbehoud ten opzichte van Petit-Breton, die gezegd schijnt te hebben, dat de dokters om zijn part naar de maan konden lopen. Vermoedelijk is dat hele geneeskundig onderzoek niet veel meer dan een wassen neus.' In De Revue der Sporten concludeerde Zeldenrust: 'globaal genomen is de kwalificatie van een Six Days "een vuile boel". De verhalen ervan doen zoo dierlijk aan. Zoo ontzaglijk bestiaal. Dat dronken

publiek, dronken van overmatige prikkeling en opwindend, dat publiek dat altijd naar harder en harder snakt, dat als een troep wilde beesten brult, dat happig is zoowel naar een geluk als een ongeluk van renners, mag 't den naam van beschaafd nog hebben? En dan die slechte elementen onder de stayers, kerels die zich notabene laten vallen, hun concurrenten in levensgevaar brengen, alleen om niet gelapt te worden, alleen om de money, zijn dat nog menschen?'

Ondanks de weerzin in een groot deel van de Nederlandse wielersport, was Stols overwinning het begin van een grote successenreeks in het zesdaagsencircuit. John Stol is de eerste schakel in een gouden ketting die via Piet van Kempen, Jan "Kanonbal" Pijnenburg en Gerrit Schulte bij Peter Post eindigde. Samen wonnen zij 139 zesdaagsen. Met al deze renners kreeg Stol later te maken als wedstrijdleider, onder andere bij de zesdaagse van Amsterdam in de jaren dertig en zestig. Vrijwel tot aan zijn dood in 1973 was hij actief in het bestuur van de KNWU.

Bronnen

Periodieken

New York Times
De Telegraaf
Nieuwe Rotterdamsche Courant
Revue der Sporten

Literatuur

Fredy Budzinski:

Stol (1915)

Sechs Tage af dem Rade, geschichtliches, ernstes und heiteres aus dem Leben der Sechstage-Fahrer (1925)

G.M. Hogenkamp:

Een halve eeuw wielersport (1916)

De geschiedenis van de zesdaagsche wedstrijden (1932)

Roger de Martelaere:

Zesdaagsen (1991)

10 vragen in de sportgeschiedenisquiz

Eva Hogenbirk

In deze nieuwe rubriek dit keer: voetbal.

Bron: Floris en Martin Brester, Oranje lukraak. Nutteloze voetbalfeiten die iedereen moet weten.

1. Welke 6 spelers van het Nederlands elftal hadden tijdens de finale tegen Rusland op 25 juni 1988 een snor?

2. In welk jaar werd de eerste officiële interland van Nederland gespeeld, en welke linksback scoorde als eerste in eigen goal?

3. Welke EK's en WK's werden door het Nederlands elftal gemist?

4. Wie sprak de woorden: "Dat is misschien een kans via Neeskens en Crujfff. Neeskens in het centrum, Crujfff dan geeft de pass en hij scoort! Hij scoort, Johan Neeskens! Schitterend gedaan, met de punt van de schoen, een hele kromme voorzet van Crujfff, vijf minuten in de tweede helft." En welk toernooi was dit?

5. In het verleden zijn er drie landen tijdens een WK tijdens of aan het begin van de wedstrijd van het veld gestapt. Welke drie waren dit en wanneer?

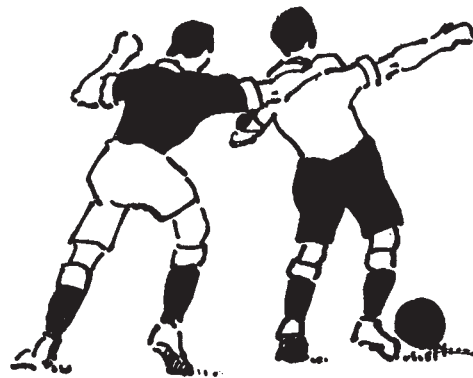
6. Wie sprak deze woorden: "Ik heb een contract getekend tot 2006. Het lijkt me wel leuk om twee keer wereldkampioen te worden."

7. Wie is de enige Nederlandse international met meer dan 10 interlands achter zijn naam, die nog nooit een wedstrijd verloor?

8. Wat waren de bijnamen van de volgende bondscoaches: Elek Schwarts en Rinus Michels? En wat waren de bijnamen van de volgende spelers: Jan van Beek, Frank de Boer, Louis van den Bogert, Johan Crujfff?

9. Via welke spelers verliep de eerste wereldberoemde minuut in de finale van het WK 1974 tot de 1-0 voor Nederland?

10. Johan Crujfff speelde maar een wedstrijd op een EK. Welke was dat en wat was er bijzonder aan?

antwoorden

1. Berry van Aarle, Ruud Gullit, Frank Rijkaard, Adri van Tilgelen, Gerald Vanenburg, Jan Wouters
2. 1905 en Ben Stom
3. WK 1930, WK 1950, WK 1954, WK 1958, EK 1960, WK 1962, EK 1964, WK 1966, EK 1968, WK 1970, EK 1972, WK 1982, EK 1984, WK 1986 EN WK 2002.
4. Herman Kuiphof tijdens Nederland-Brazilië op 3 juli 1974.
5. Nederland finale WK 1978, Zaire WK1974, Koeweit WK 1982.
6. Bondscoach Louis van Gaal na zijn aanstelling op 7 juli 2000.
7. Fernando Ricksen
8. Bondscoaches: Oom Elek en De Generaal, De Sphinx, De Bul. Spelers: De Kleine Luitenant, Frank de Fout, De Man die Terugkwam en El Salvador (De Verlosser), Het Orakel, De Wasem.
9. Crujfff, Van Hanegem, Neeskens, Krol, Rijtsbergen, Haan, Suurbier, Haan, Rijtsbergen, Haan, Crujfff, Rijtsbergen, Krol, Van Hanegem, Neeskens, Rijtsbergen, Crujfff, Neeskens: 1-0.
10. De halve finale in 1976 tegen Tsjechooslowakije in Zagreb. De wedstrijd ging niet alleen met 3-1 verloren, bovendien werden Johan Neeskens en Willem van Hanegem van het veld gestuurd.

Sportimonium

Op woensdag 23 maart brachten Peter Los, Nico van Horn, Wilfred van Buuren en Gerard van den Houten een bezoek aan het Sportimonium in België. Hieronder een korte foto-impresie.

Het Sportimonium is gelegen in het strandgebouw van het Bloso-domein Hofstade. Het strandgebouw dateert van 1938 en is een ontwerp van architect Maxime Wynants (1907-1999). Vroeger bevonden zich in het gebouw verschillende eet- en drankgelegenheden en de kleedhokjes waarin tweehonderd mensen zich tegelijkertijd konden omkleeden.

Wilfred van Buuren, Nico van Horn en Peter Los bekijken aandachtig de 'Tijdslijn sportgeschiedenis' bij de entree.

Eén van de drie gangen waarin het Belgisch sporterfgoed in badhokjes is tentoongesteld.

Prijzenswaardig initiatief: rekets versus raha

Michiel van Rehwinkel en Theo Bollerman

Als lezer kan ik hooguit melden, dat ik in Bakkers stuk meer referenties naar het Oudnederlands en Vlaams had verwacht, zoals te vinden in De Bondts meesterwerk "Wie heeft lust met bal en reket te spelen – tennis in Nederland tussen 1500 en 1800", 1993. Ik zou best wel eens een foutje in de titel van dit laatste boek kunnen hebben gemaakt, maar ja, ik ben nu eenmaal slechts een oprechte hobbyist.

Ik kan dan ook aanbevelen, dat hij alsnog dat briljante werk gaat lezen. Wie weet komt hij nog wat tegen, wat voor zijn thema belangrijk kan zijn. Niet dat ik verwacht dat dat iets aan zijn standpunt zal veranderen, maar je weet maar nooit.

Overigens, Gillmeister schijnt inderdaad een botterik te zijn, een onvergeeflijke fout voor iedereen, die etymologie hoog in het vaandel heeft staan.

De slotvraag luidt echter, wie ik geloof en wie niet. Al eerder heb ik vernomen, dat een veelgehoorde opmerking in etymologische kringen neerkomt op "Het is weer het zoveelste theorieetje". In dit geval zou ik kunnen zeggen: "Dit theorieetje is een heel oud liedje". Maar het rare is, dat ik Gillmeisters theorie logischer vind op historische gronden, dan die van Bakker. Maar ja, historie en etymologie hebben nu eenmaal geen verwantschap, heeft hij mij zelf eens uitgelegd. Gillmeisters opvattingen hebben wel het voordeel, dat zij tot stand gekomen zijn na uitvoerige bestudering en weerlegging van de oude theorieën. Dus keren wij ons maar weer naar het gezegde: "Iedereen deed zijn plas, en daarna wordt het weer zoals het was". Of klopt dit gezegde nu ook weer niet?

In het aprilnummer van de Sportwereld mocht ik kennis maken met een prijzenswaardig initiatief van de heer Bakker om zich serieus in te werken in de kwestie van de etymologie van het woord (tennis) racket. Is dit woord afkomstig van het Egyptische raha (is handpalm) of van het Oudnederlandse re-kets (is terugkaatser).

Normaal gesproken zou ik slechts met een goedkeurende knik mij er van af maken, maar ja, hij noemde nu eenmaal mijn naam als aanstichter van veel kwaads. Eerder heeft een hooggeëerd etymoloog mij verboden me te bemoeien met deze tak van wetenschap, omdat ik geen etymoloog ben. Daar moet ik mij van harte bij aansluiten. Maar ik kan wel lezen. En het uitvoerige verhaal van Bakker lijkt sprekend op de betogen van Julian Marshall in zijn "Annals of Tennis" uit 1878 en van Malcolm Whitman in zijn "Tennis Origins and Mysteries" uit 1932. Sterker nog, het bevat niets nieuws.

Boekbespreking

G. Leeflang, Blauwe drukte, AGOVV, wederopstanding van een profclub. (Apeldoorn 2004) 208 blz. ill. (geen ISBN) EUR 22.00

Soms balanceren betaald-voetbalclubs op de rand van de mijnen (Fortuna), soms donderen ze van de berg af (Wageningen), en heel soms, klautert er één uit de put naar boven. Dat laatste is het geval met de Apeldoornse club AGOVV, van 1913. Van 1971 tot 2003 was de Apeldoornsche Geheel Onthouders Voetbalvereniging een amateurclub. Hoe ze vanuit het betaalde voetbal vanaf 1954 in 1971 naar de amateurs werden gedrongen, maar vooral hoe ze er in slaagden om weer profclub te worden, dat staat beschreven in dit boek.

Leeflang heeft tallozen geïnterviewd uit de voetbalclub zelf, ex-leden, politici, middenstanders en zakenlui, bondsbestuurders en fans. De interviews zijn goed, er staat veel wetenswaardigs in. Hoe je de machtige KNVB toch best onder druk kunt zetten, hoe plaatselijke politiek bepaald wordt door de rivaliteit met Go Ahead en andere clubs in de buurt. Hoe een sterspeler als Klaas-Jan Huntelaar vrijwel in zijn eentje schwing bracht in het ene jaar dat hij bij AGOVV speelde (als huurling van PSV). Dat de club erg veel te danken heeft aan het soms drieste optreden van trainer Peter Bosz. Ook lees je hoe in de begintijd van AGOVV controle werd uitgeoefend op mogelijk drankgebruik. Dat er nu al weer wilde plannen zijn voor een geheel nieuw stadion. Dat voor de officiële toelating van AGOVV als profclub er al echte hooligans waren op en rond het veld. Ja, profstatus brengt verantwoordelijkheden met zich mee.

De lange en moeizame weg omhoog uit de amateurstatus naar de profhemel brengt onvermijdelijk ruzies, opzeggingen en eeuwige vijandschappen voort. Jammer dat Leeflang de geïnterviewden amper confronteert met andere ideeën: hij laat de mensen naar mijn mening teveel aan het woord, zonder af en toe een inhoudelijke discussie aan te gaan. Voordeel is wel, dat de geïnterviewden veel vertellen, en onbevangen.

Ik hoop dat het huidige bestuur van AGOVV dit boek heel goed leest en niet alleen naar de mooie plaatjes kijkt. Per slot van rekening ging de club in 1971 failliet. Het zou nodig zijn om van die eerste ondergang een scherpe analyse te maken. We moeten er maar op vertrouwen dat de Gemeenteraad, die in 1971 verdere sub-

sidiëring blokkeerde, weet wat ze deed toen ze aan het begin van het derde millennium voor terugkeer van betaald voetbal in Apeldoorn stemde. Maar de club vertrouwde de Raad ook in 1971 toen het mis ging.

David Winner, *Zwaar leer. Van echte kerels op Engelse velden. (Amsterdam, Veen 2005) 280 blz. ill. ISBN 9020407627 EUR 19.90*

Kopen!

Dit zou genoeg zijn voor dit werk, dat op 9 februari 2005 ten doop werd gehouden in de residentie van de Engelse ambassadeur in Den Haag. De hele Hard Grasredactie was er, enkele vakantiegangers uitgezonderd, want Winner is voor de Hard Gras lezers geen onbekende. Al eerder bewees hij met zijn *Brilliant Orange* over het Nederlandse voetbal een meer dan uitstekend auteur en analyticus te zijn. Hij heeft zich nu gestort op het Engelse voetbal en dit boek getuigt daarvan. Zeker, in de pers werd de nadruk al gelegd op onanie als grondslag voor het Engelse voetbal. Maar er is meer te lezen in dit boek dan kleffe verhaaltjes alleen. We lezen over de verhouding tussen voetballers en hun fans, voetbal in de entertainmentindustrie, een fraaie vergelijking met het Italiaanse voetbal, de beleving van voetbal in het dagelijkse leven en de aandacht die voetbal krijgt op de televisie en in de kranten.

Van huis uit totaal geen journalist of voetbalschrijver heeft Winner zich door zijn originele invalshoeken leren kennen als de spiritueelste van de huidige voetbalschrijvers, alle Nederlanders inbegrepen. Ik vind het een geweldige boek. Ik kan er ook geen feitelijke recensie van maken, ik heb het inderdaad in één ruk uitgelezen, om maar eens in de termen van Winner zelf te blijven.

Winner beschrijft hoe het Engelse voetbal tot stand kwam: inderdaad omhooggeschoten en bevorderd als strijdmiddel tegen onanie. (Hoe sport een rol speelde en speelt in de Engelse (lees: niet de Britse!) maatschappij, en hij weet je heel slim daarbij mee te nemen aan de hand van verhalen en geestrijke en geestige invallen.) Verwacht geen doorlopend historisch overzicht. Winner springt door de tijd heen, en weet je zonder een lijst met jaartallen te serveren, toch historisch besef bij

te brengen. Hij schat zijn lezers hoog in, je moet wel bij de les blijven. Af en toe merk je zijn eigen sympathieën of afkeer. Afkeer van het commerciële circus rond Manchester United, waarvan hij overigens heel droog en netjes een nieuwe, niet emotionele kijk geeft op de vliegtuigramp in 1958 met de Busby Babes in Duitsland. Natuurlijk is hij geschokt, maar hij haalt voorbeelden aan van meer vliegrampen waarvan voor Nederland de ramp met de Surinaamse voetballers op Zanderij nog het meeste nabijstaat. Hij houdt van de Noord-Londense voetbalclubs, en Arsenal moet welhaast zijn favoriet zijn. Een groot voorbeeld van hem is de schrijver Nick Hornby. En passant geeft hij af op het cultureel-cynische dat veel Engelsen over zich hebben. Hij prikt weliswaar mythes door, maar doet dat berekend en berekend door er nieuwe of vergeten feiten naast te zetten. Daarnaast creëert hij zelf ook nieuwe mythes.

Winner beschrijft de mannenmaatschappij die het Engelse voetbal en eigenlijk nog steeds de hele Engelse samenleving is. Hoogte- en dieptepunten van het voetbal hebben invloed op de algemene houding in die maatschappij. Eigenlijk is de term totaal-voetbal wel van toepassing: misschien niet op het veld, maar wel daarbuiten. Voetbal in Engeland is totaal, en overweldigend.

Zwaar Leer (dat overigens anderhalve maand vóór de originele Engelse editie uitgekomen is!) wordt gesierd door een prachtige voorkant. Drie voetballers, van wie de middelste een treffende gelijkenis vertoont met de gekruisigde Christus, compleet met uitgestrekte armen en ineengestremgelde voeten, twee spelers naast hem, van wie de rechter naar de bal kijkt die zweeft boven het hoofd van de sterspeler (hier staat normaal het bordje INRI), aan de linkerkant een speler die half in de schaduw zijn hoofd wegdraait, kortom, de goede en de slechte moordenaar. Voetbal is religie in Engeland. Ja, en Winner is zijn profeet. Volg hem. Geloof in hem. Prijs zijn naam.

Nico van Horn

John Barrett, Wimbledon, Serving through time, (London 2003), 71 blz ill ISBN 0-906741-32-7

A handbook from Wimbledon Lawn Tennis Museum. En terecht. Niet alleen geeft het boek een overzicht van hoe Wimbledon eruit ziet maar ook van de bibliotheek, hoe het ook alweer met de ontwikkeling van vrouwenkleding zat, inclusief afbeeldingen van prachtige 'victorian silver tennis brooches with nets, rackets and hats'. Als we het er dan toch over hebben wat zij moest dragen (om vooral mysterieuze delen van het lichaam mysterieus te laten) dan gaan we het uiteraard ook hebben over hem. Van schoenen, petten, kleding van Bjorn Borg tot een soort van badstof gemaakte lange jas om hem warm te houden op weg naar Court 1. Een reeks accessoires van 'marking pins' en 'wimbledon tennis bag' (lijkt op een oude dokterstas met clip aan bovenkant) tot een soort van parapluhouder maar dan voor tennisrackets: The circular Lawn Tennis Racket Stand. Hoe maakt je een goede bal of tennisslaghout? Allerlei verschillende speelinstrumenten, de media, het publiek, hoe je er moet komen, de verschillende bekera, scoreborden, referees, het eerste toernooi, de regencovers, tennisgeschiedenis. Tja wat wordt er eigenlijk niet behandeld in dit boek? Bent u er geweest, dan is dit een leuk naslagwerk waarbij u ongetwijfeld nog iets nieuws te weten komt. Jammer dat het zo snel uit elkaar valt. Bent u niet geweest? Dan is dit een erg leuke kennismaking met Wimbledon. Maar het is toch iets anders om echt over de Henman Hill te lopen. Als afsluiter het gedicht A Subaltern's Love Song van John Betjeman:

Miss J. Hunter Dunn, Miss J. Hunter Dunn,
Furnish_d and burnish_d by Aldershot sun,
What strenuous singles we played after tea,
We in the tournament 'you against me!

Love-thirty, love-forty, oh! Weakness of joy,
The speed of a swallow, the grace of a boy,
With carefulest carelessness, gaily you won,
I am weak from your loveliness, Joan Hunter Dunn.

Eva Hogenbirk

Kraaien hebben soms last van mee-eters

Hans Pars

In een café aan de Scheveningse haven trof ik enkele jaren geleden een verdwaalde speler van ADO Den Haag aan. Ik had de stoere verdediger van de eerste-divisie club wel eens eerder gesproken in de business-room en hij groette mij daarom alsof ik geroepen kwam. Hij had duidelijk meer dorst dan zin om naar huis te gaan en dat gaf mij de gelegenheid hem te vragen wat hij nou als de eigenlijke schaduwkanten van zijn beroep zag. Over het antwoord aarzelde hij geen moment. En zijn reactie was ook verrassend. Als profvoetballer had je volgens hem vooral te lijden onder bepaalde groepen supporters. Allereerst waren dat de mensen die deden alsof ze met je op school hadden gezeten. Die mepten je naar hartelust op de schouders en deden slijmerig amicaal. Dan was er nog de groep van mensen die vroeger zelf gevoetbald hadden, in bijvoorbeeld Rigtersbleek 8 en daarom vonden dat ze ook verstand hadden van voetbal. Als je met deze mensen sprak, werd snel duidelijk waarom ze nooit verder waren gekomen dan het achtste elftal. En tenslotte was er dan nog de groep van hele en halve bekende Nederlanders. Die kwam naar het voetballen om gezien te worden en had geen fluit belangstelling voor de sport. Ze wilde je vooral duidelijk maken dat zij eigenlijk de zonnekoningen waren. De inmiddels wat aangeschoten voetballer kwam daarna tot de uitspraak: 'Dat zijn dus allemaal geen voetballiefhebbers maar mee-eters'. De populaire ADO Den Haag-speler bezwoor mij zijn ontboezemingen niet eerder te onthullen dan nadat hij Den Haag had verlaten. Tegenwoordig speelt de man in de club van Toon de Soep, dus bij deze.

Aan de woorden van deze voetballer moest ik denken bij de presentatie van het boek *Als De Kraaien Overvliegen* op 3 juni van dit jaar in de kantine van de Koninklijke HVV in Den Haag. Over de aanbieding van het boek zal ik verder niet veel woorden vuil maken

omdat het op, enkele uitzonderingen na, een zouteloze vertoning was van een aantal mensen die tot de mee-eters kunnen worden gerekend. Spreekstalmeester van deze ongein was Cees Grimbergen. Die doet wat in het Hilversumse en heeft ooit een veredelde reportage gemaakt voor een regionale omroep over de geschiedenis van Holland Sport. Maar eigenlijk ging het filmpje over de tribuneklant en zonnekoning Grimbergen. De enige echte voetballer van formaat bij de presentatie was Karel Jansen (ADO Den Haag en oprichter

van de VVCS). Hij hield het, verstandig als hij is, al na korte tijd voor gezien. De componist/tekstdichter Hans Steijger schreef en zong een mooi lied over Aad Mansveld met daarin de volgende passage:

'Den Haag hier mag je kankeren en schelden. Een grote bek hoort er nou eenmaal bij. Op straat en in de kroeg en op de velden. Op zeker – 't Zuiderpark de lange zij'.

En zo is het maar net.

Nu dan over het boek. Het drukwerk geeft een hele groep penvoerders de gelegenheid om hun eigen voetbalgeschiedenis in Den Haag en omgeving uit de doeken te doen. Op enkele uitzonderingen na zijn het vooral égodocumenten geworden. Hele en halve bekende Hagenaars bespreken hun kleine voetballeed in proza en poëzie. Sportgeschiedenis is bij de meeste auteurs hun persoonlijke geschiedenis. Waar zij bij aanwezig

waren, is de geschiedenis. Helaas verwarren ze, zoals zo vaak tegenwoordig, nostalgie met geschiedschrijving. Uiteraard zijn er altijd uitzonderingen op de regel. Het echtpaar Ger en Emma Moen beschreef in nuchter Nederlands de geschiedenis van de voetbalvereniging Scheveningen. De huidige hoofdklasser bij het zaterdagvoetbal werd onder meer bekend van de fusie in de jaren vijftig van de vorige eeuw met de beroepsclub Holland Sport. Maar omdat Scheveningen een dorp binnen het dorp Den Haag is, is de clubhistorie nauw verweven met de sociale geschiedenis van het vissersdorp. Ik gebruik hier met opzet de term sociale geschiedenis omdat ik denk dat de sportgeschiedenis daar een onderdeel van is. Het clubhuis van de Koninklijke HVV staat zichtbaar anders in de maatschappij dan de kantine van Scheveningen op Houtrust.

In het boek over de vliegende kraaien zitten wel enkele aanzetten tot iets van sportgeschiedenis. Paul Groenendijk beschrijft de historie van voetbalplaatjes. Zijn wat chaotische verhaal: ('De oudste Nederlandse sport- of voetbalplaatjes schijnen uit 1907 te stammen'), vraagt om een serieuze studie naar dit fenomeen. De Sinten Abe en Faas als moderne motiefplaatjes in het pre-televisie-tijdperk. Ook aardig is het verhaal van Jimmy Tigges over clublieders. Vanwege het regionale karakter van het boek blijft zijn beschrijving van aard en doel van het clublied beperkt tot het Haagse maar het onderwerp heeft een landelijke importantie. En het is sportgeschiedenis. Tigges geeft een voorbeeld van het clublied uit 1896 van Quick Den Haag. Daarnaast geeft hij aan dat er een wezenlijk verschil is tussen clublieders en liedjes over de club: 'Dus liedjes die deel uitmaken van de geschiedenis en de cultuur van de club zelf en liedjes die in het voorbijgaan de club even raken, gemoedelijk op de schouder slaan'. Over de rest van het boek kan ik nu verder de kraaienmars blazen. Niet nadat ik nog iets over kraaien heb gezegd. Volgens de redacteur van het boek heeft de titel betrekking op de vluchten kraaien die aan het eind van iedere dag

over het stadion Houtrust vlogen op weg naar hun nestbomen in park Sorghvliet. Geheel en al toevallig was de bijnaam van de hoofdbespekers van Houtrust, de toenmalige amateur eersteklasser HBS, ook de kraaien. Dat sloeg op het gitzwarte tenue van de clubspelers. Maar volgens veel na-oorlogse kwaadsprekers had men bij HBS gekozen voor een compleet zwart tenue 'omdat al die Indo's van HBS te lui zijn om hun voetbalplunje te wassen'. Ik herhaal het nog maar een keer: sportgeschiedenis is sociale geschiedenis.

Als de Kraaien Overvliegen, redactie Cor Gout, Jimmy Tigges en Harry Zevenbergen., uitgeverij Trespassers W, Den Haag ISBN 90-76808-04-X 160 pagina's Prijs 18.50 Euro

Haarlem Sportstad?

Remco Plas

Onder deze noemer organiseerde de plaatselijke PvdA- en SP-afdeling een discussieavond over de rol van de sport in Haarlem en de bemoeienis van de gemeente daarbij.

In Haarlem spelen verschillende problemen. Het eerste is dat clubs met afnemende en vergrijzende ledenaantallen kampen en het beslag die deze verenigingen op de ruimte leggen. De wens om veel van de open ruimte vol te bouwen is gezien de woningnood groot. Wat moet er met de verenigingen gebeuren die eigenlijk alleen nog de kantine gebruiken om te klaverjassen. Verhuizen betekent het loslaten van de vertrouwde buurt. Fusies liggen vaak gevoelig omdat de verschillende partijen vrezen dat in een nieuwe vereniging het karakter van de oude verenigingen verloren gaat.

Het tweede punt is dat de gemeente Haarlem geen geld in topsport stopt. Toch heeft zij ook als beheerder van zalen en terreinen met de topsport te maken. Haarlem kent c.q. kende een aantal topsport evenementen waarvan de Haarlemse Honkbalweek en de Haarlemse Basketbalweek de bekendste zijn.

De organisatoren van evenementen lopen bij de gemeente dan tegen een gebrek aan ondersteuning aan, hetzij geld of faciliteiten. Diensten die voorheen (bijna) gratis geleverd werden moeten nu aan de gemeente betaald worden. De tijd dat iemand voor een petje of een T-shirt even wat regelde is voorbij.

De twee aanwezige organisatoren van sport evenementen hadden beiden de ervaring dat gemeente gebrekkig communiceert en geen feeling met de sport heeft. Zo is er binnen de gemeente geen vast aanspreekpunt.

Ten slotte is er naast geldgebrek nog een derde probleem. De Haarlemse evenementenhal de Kennemersporthal is door de verscherpte ARBO-wetgeving niet geschikt voor grootschalige evenementen. Het aanwezige PvdA-raadslid gaf niet de indruk dat op korte termijn geld wordt vrijgemaakt voor geluidsdempende maatregelen.

De hal ligt dicht bij de gemeente Bloemendaal en daar wordt bij geluidsoverlast onmiddellijk geklaagd.

Boete per overtreding € 3000,-.

Niet alleen heeft de gemeente minder geld dan voorheen. Verdeeldheid binnen de sportwereld heeft er ook toe geleid dat er minder geld dan eventueel mogelijk beschikbaar is. Toen een aantal jaar geleden het kabel-

net verkocht werd was er een sterke lobby uit de cultuurhoek die bij de gemeente haar zaak (structurele verbetering van de accommodaties) zo sterk wist te bepleiten dat opbrengst van de kabelverkoop geheel daaraan besteed is.

Het was nuttig dat deze bijeenkomst georganiseerd werd. De geringe opkomst (16 mensen) pakte naar mijn mening eerder voor- dan nadelig uit voor de discussie. Oplossingen bracht de discussie niet, maar de belofte van de politiek om beter met de sportwereld te communiceren werd al als een grote verbetering gezien.

Het zou interessant zijn om over enige tijd dezelfde mensen nog eens uit te nodigen om te horen of en zo ja wat er veranderd is.

COLOFON

De Sportwereld is een uitgave van *Stichting de Sportwereld*.

Hoofdredactie en eindredactie

Eva Hogenbirk

Eindredactie

Daniël Rewijk

Redactionele medewerkers

Gerbrand Bakker, Heinze Bakker, Ab Bloemendaal, Theo Bollerman, Zeger van Herwaarden, Gerard van den Houten, Peter Los, Hans Pars, Remco Plas, Michiel Rehwinkel, Koos Steendijk-Kuypers, Theo Stevens, Ruud Stokvis, Rogier Verkade, Renzo Verwer en Jurryt van de Vooren.

Redactieadres

Stichting de Sportwereld
Postbus 11781, 1001 GT Amsterdam
Email: desportwereld@hotmail.com

Abonnementen

de Sportwereld verschijnt vier keer per jaar. Het magazine voor geschiedenis en achtergronden van de sport is alleen beschikbaar voor abonnees en medewerkers van Stichting de Sportwereld. Contributie per jaar: abonnees en medewerkers € 17,50, studenten € 14,50 instellingen € 21,50. U kunt abonnee of medewerker worden door uw contributie over te maken via bank of giro op de Rabobank rekening 152109609 ten name van Stichting de Sportwereld, Uitgeest. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan met toestemming van de hoofdredactie.

De Sportwereld, magazine van stichting de Sportwereld, geeft informatie over activiteiten van de stichting. Daarnaast bevat zij artikelen, interviews, boekbesprekingen en ander nieuws over de geschiedenis en achtergronden van de sport. Stichting de Sportwereld stelt zich ten doel: het bevorderen van de kennis van de geschiedenis en de achtergronden van de sport in Nederland. De stichting bevordert sporthistorisch onderzoek en zet zich in voor het behoud van het sportief cultureel erfgoed. Zij tracht dit doel te bereiken door het organiseren van bijeenkomsten (lezingen, studiedagen en werkgroepen), door het vervaardigen van publicaties (nieuwsbrieven en boeken) en door het leggen van contacten tussen beoefenaren van en geïnteresseerden in de geschiedenis en achtergronden van de sport.

STICHTING DE SPORTWERELD

Bestuur:

Nico van Horn (secretaris), Gerard van den Houten, Jan van der Putten (penningmeester), Theo Stevens, Sjoerd van Tiel (voorzitter).

Projectcoördinator:

Wilfred van Buuren. Projectmedewerker: Peter Los.

Webmaster:

Gerard van den Houten

**SURF NAAR DE WEBSITE
VAN MAGAZINE
DE SPORTWERELD**

WWW.DESPORTWERELD.NL